

компоненти сприйняття. Також зазначимо, що використання даної програми підпорядковується меті, завданням навчального процесу, сприйняттю учнів та комп'ютерній компетентності вчителя.

Список використаних джерел

1. Державна служба якості освіти України. Новини: веб-сайт. URL: <http://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/1217-rezultaty-opytuvania-shchodo-dystantsiinoho-navchannia-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 15.10.2020).
2. Грановская Р. М. Элементы практической психологии. 5-е изд. СПб, 2013. 655 с.
3. Microsoft PowerPoint URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/powerpoint> (дата звернення 23. 09. 2020 р.).

УДК 378.016

*доктор педагогічних наук, професор Лосева Н. М.,
Білан І. В.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Анотація. Розглянуто проблему необхідності та важливості професійного самовдосконалення викладача на сучасному етапі розвитку освіти. Проаналізовано деякі підходи вчених до змісту поняття «самовдосконалення» особистості, шляхи цілеспрямованої діяльності викладачів у реалізації цього процесу. Наголошено, що професійне самовдосконалення викладача пов'язане з його особистісним розвитком і є необхідною умовою новацій в освіті.

Ключові слова. самовдосконалення, професійне самовдосконалення, викладач, мотивація.

Мета: акцентувати увагу на актуальності вивчення питання професійного та особистісного самовдосконалення викладача сучасного закладу освіти.

Прагнення України перебувати у загальноєвропейському освітньому просторі, трансформаційні процеси, що реалізують гуманістичну парадигму сучасної освіти, впровадження альтернативних форм навчання ґрунтуються на особистісному підході. Тому актуалізується потреба у підготовці висококваліфікованих фахівців, які здатні швидко адаптуватися до змін, пізнати себе та внутрішній світ особистості учня і на цих засадах оптимально вирішувати професійні завдання сучасної освіти. Сьогодення потребує спеціалістів, які здатні творчо підходити до організації навчально-виховного процесу та досягати висо-

ких якісних результат й тому виникає необхідність вивчення питань, пов'язаних з удосконаленням роботи педагогів шляхом самоосвіти, саморозвитку, самореалізації. Професійне самовдосконалення розглядається сьогодні як умова інноваційного розвитку освіти. Учені і дослідники серед факторів інноваційного потенціалу освітньої системи України називають особистісний потенціал викладача як суб'єкта інноваційної діяльності та вимагають створення умов для його професійного і особистісного самовдосконалення.

Зауважимо, що ця проблема була у сфері уваги науковців і педагогів-практиків і раніше. Ще А.С. Макаренко стверджував, що вчитель не може обмежуватися тим запасом знань, який він отримав свого часу в закладі освіти. На його думку, лише завдяки самоосвіті й самовихованню (які невід'ємні одне від одного) учитель може стати справжнім майстром своєї справи (Макаренко, 1990). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський писав: «Кожен з нас має бути не абстрактним втіленням педагогічної мудрості, а живою особою, яка допомагає підліткові пізнати не лише світ, але і самого себе. Вирішальне значення має те, яких людей побачить в нас підліток. Ми маємо бути для підлітків прикладом багатства духовного життя; лише за цієї умови ми маємо моральне право виховувати. Ніщо так не дивує, не захоплює підлітків, ніщо з такою силою не пробуджує бажання стати краще, як розумна, інтелектуально багата і щедра людина» (Сухомлинський, 2001).

Зміст понять «самовдосконалення» і «самореалізація» викладача пов'язуються з поняттями «саморозвиток», «самовиховання», «самоосвіта», які, на думку Н.М. Лосевої, доповнюють одне одного та здійснюють взаємний вплив на характер роботи викладача над собою. Дослідниця вважає, що саме ці поняття слугують основою професійного самовдосконалення викладача (Лосева, 2004). Л.С. Рибалко підтверджує думку, що професійне самовдосконалення педагога відбувається через самоосвіту, активну участь у різноманітних методичних заходах, а також шляхом самовиховання. Учені також підкреслюють, що з появою в роботі фахівця комп'ютера та мережі Інтернет значно підвищуються можливості педагогічної самоосвіти. З'являються нові теми, цікаві завдання та способи їхнього вирішення, нові способи самовдосконалення і самореалізації педагога (Рибалко, 2008; Буркіна 2010). Г.Г. Цветкова також стверджує, що самовдосконалення є важливим засобом професійного розвитку викладача, підвищення ефективності його педагогічної діяльності та навчально-виховного процесу, фактором активізації і розширення самосвідомості особистості та показником досягнення фахівцем свого педагогічного ідеалу (Цветкова, 2012).

Незважаючи на те, що значна кількість педагогів і вчених вивчають різноманітні питання самовдосконалення суб'єктів навчального

процесу, шляхів конкретної реалізації їх у навчальному процесі, й тим більше при вивченні конкретних дисциплін, ще обмаль (Losyeva, 2011).

Дослідники зазначають, що джерела професійного самовдосконалення педагога знаходяться в соціальному оточенні. Самовдосконалення як соціальний процес базується на вимогах суспільства і професії до особистості педагога. Причому, успішне самовдосконалення педагога припускає, що планка вимог має бути трохи вищою за поточних вимог, саме за цих умов виникає протиріччя між наявним і бажаним, і робота над собою досягне відчутного результату.

Зауважимо, що можна говорити про чотири напрямки самовдосконалення викладача: якщо основна мотивація викладача спрямована на вивчення прикладних методичних аспектів професійної діяльності, тобто простежується активна орієнтація на навчально-методичну діяльність, то ми маємо справу із самовдосконаленням викладача як методиста (прикладне самовдосконалення). Якщо мотивація спрямована на досягнення високих професійних результатів у педагогічній сфері, реалізацію прагнення стати педагогом-майстром, то це траєкторія самовдосконалення викладача-дидакта (педагогічне самовдосконалення). Наявність науково-дослідних мотивів становить основу самовдосконалення викладача-вченого, який ефективно здійснює свої власні наукові дослідження, аналізує власний та чужий досвід, знаходить нові форми і методи навчання студентів, критично аналізує труднощі педагогічної діяльності (науково-дослідне самовдосконалення). Мотиви, пов'язані з особистісним розвитком, ведуть до вдосконалення моральних, вольових, комунікативних якостей викладача, формування емоційної стійкості, адекватної професійної самооцінки, педагогічної відповідальності (особистісне самовдосконалення) (Цветкова, 2012).

Професійне вдосконалення забезпечується комплексом заходів, що включають як особистісну парадигму (мотиваційну, емоційно-вольову, когнітивну тощо); так і систему методичної роботи, яку забезпечують навчальний заклад, заклади післядипломної освіти чи інші установи. Актуальним сьогодні для викладача є вибір стратегії неперервної освіти впродовж життя для вдосконалення теоретичних, прикладних аспектів професійної діяльності, особистого самовдосконалення.

Підкреслюємо, що самовдосконалення викладача є нелінійним процесом подолання суперечностей, виходом на новий етап розвитку, на нову якість професіоналізму. Проте високі вимоги сучасного суспільства до особистості, його професійного рівня потребують розвитку не лише професійно-значущих якостей викладача, а й в цілому особистості як суб'єкта життєдіяльності й саморозвитку. Отже, самовдосконалення є сьогодні однією з найважливіших і значущих соціальних потреб, що потребує подальшого дослідження, осмислення, і вирішення.

Список використаних джерел

1. Макаренко А.С. О воспитании: Вид. 2-ге, переробл. і допов. М.: Политиздат, 1990. 415 с.
2. Сухомлинський В.А. Я твердо верю в силу виховання. Історія соціальної педагогіки: хрестоматія-учебник: учебное пособие/ ред. М.А. Галагузова. М: Владос, 2001. С. 501-521.
3. Лосева Н.М. Самореалізація викладача: теоретичні основи: монографія. Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2004. 387 с.
4. Рибалко Л.С. Акмеологічні основи професійної педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: автореф. дис. докт. пед. наук: 13.00.04/ Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди. Х., 2008. 45 с.
5. Буркіна Н.В. Самореалізація викладача вищого навчального закладу і дистанційне навчання / Н.В. Буркіна, Н.М. Лосева// Комп'ютер у школі та сім'ї . №4(84). 2010. С.39-41.
6. Losyeva N. Helping child to learn mathematics/ N. Losyeva, D. Gubar, V.Puzyrov // FAMA – Family Math for Adult Learners/ Family and communities in and out of classroom: Ways to improve mathematics' achievement – Barcelona, 2011. – P. 98-105.
7. Цветкова Г.Г. Професійно-педагогічне самовдосконалення викладачів ВНЗ: специфіка, структура, етапи. Рідна школа. 2012. № 12. С. 33–38.

УДК [373.3:004]:81

*доктор пед. наук, доцент Андрієвська В. М.,
Бобонець Т. О.*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРАКТИЦІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Анотація. Статтю присвячено висвітленню особливостей організації міжпредметних зв'язків у практиці початкового навчання. Показано, що організація міжпредметних зв'язків є запорукою формування й розвитку в учнів молодшого шкільного віку умінь, які виходять за рамки конкретної предметної галузі й застосовуються у процесі всього навчання та є необхідними для вирішення як освітніх так і найрізноманітніших життєвих ситуацій – метапредметних умінь.

Ключові слова: міжпредметні зв'язки; початкова школа; метапредметні уміння.

Постановка проблеми. Зростання нового покоління в інформатизованому світі, природне сприймання ІКТ як невід'ємної складової